

BARKODI

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
 MINISTRIA E ARSIMIT
 DHE SPORTIT
 AGJENCIA KOMBËTARE E PROVIMEVE

OLIMPIADA KOMBËTARE E KIMISË
 PËR SHKOLLËN E MESME

Faza e tretë

Viti mësimor 2015-2016

28 shkurt 2016

Udhëzime për nxënësin:

- Olimpiada fillon në orën 10.00 dhe mbaron në orën 13.00.
- Teza përmban 10 pyetje.
- Për secilën pyetje janë vënë pikët përbri dhe është lënë hapësira e nevojshme për të shkruar përgjigjen.
- Faqja e fundit mund të përdoret për llogaritje dhe veprime të tjera.
- Llogaritjet dhe veprimet e kryera në anën e djathtë të secilës faqe, nuk do të vlerësohen nga komisioni i vlerësimit. Do të vlerësohet vetëm përgjigja e dhënë në anën e majtë të faqes.

Për përdorim nga komisioni i vlerësimit

Pyetja	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	6 pikë	6 pikë	6 pikë	3 pikë	6 pikë	5 pikë	7 pikë	3 pikë	4 pikë	4 pikë
Pikët e fituara										

Totali i pikëve të fituara

KOMISIONI I VLERËSIMIT

1.....

2. ....

1. Një mostër prej 2,5 g e substancës së thjeshtë me formulë molekulare X_2 përmban $42,38 \times 10^{21}$ atome. Substanca X_2 formon me elementin A një përbërje kovalente me formulë AX_2 . Elementi X përbën 68,93 % të masës së saj.

6 pikë

- Përcaktoni numrin e elektroneve valentore për elementet A dhe X nëse numri i neutroneve sipas rradhës është 16 dhe 18.
- Përcaktoni numrat atomikë Z të atomeve apo joneve të elementeve që janë izoelektronikë me jonet që formojnë elementet A dhe X (bazuar në formulën elektronike të atomeve të tyre).
- Shpjegoni si realizohen lidhjet kimike midis A dhe X.

a)
$$M_X = \frac{6,02 \cdot 10^{23} \cdot 2,5}{42,38 \cdot 10^{21}} = 35,5 \text{ g/mol}$$

$Z_X = 35 - 18 = 17$; $3s^2 p^5$; $7e^-$ valentore

$$\frac{68,93}{100} \cdot M_{AX_2} = 71$$

$$M_A = 32 \text{ g/mol}$$

$Z_A = 16$; $3s^2 p^4$; $6e^-$ valentore

b) Joni i A^{2-} $3s^2 p^6$

Joni i X^- $3s^2 p^6$

numri i e^- $18e^-$

izoelektronikë me atomin $Z = 18$
 dhe me jonet për formojnë
 atomet me $Z = 15$; $Z = 19$; $Z = 20$

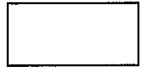

ato mi A ka
 2 qv dhe
 formon 2 qv.

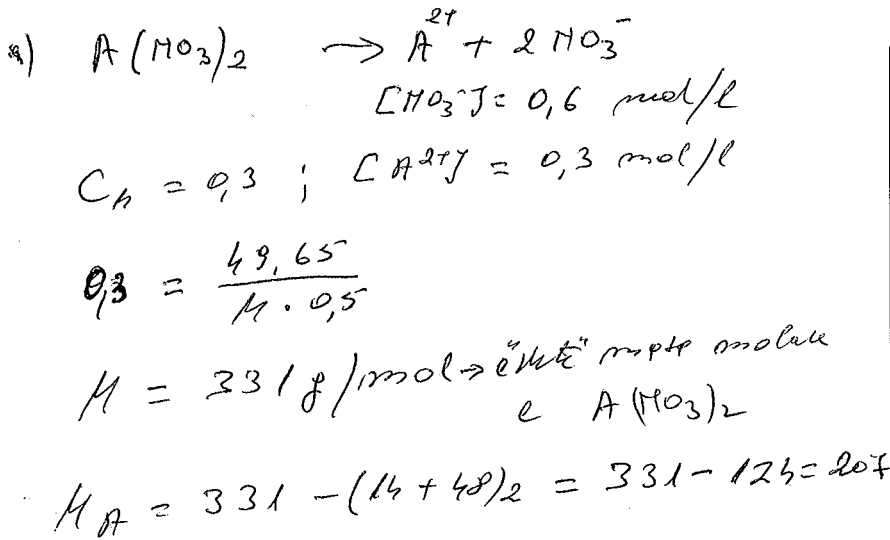
Atomi A ka $6e^-$ në shtresën e jashtme. Për të plotësuar $8e^-$ i shites $2e^-$. Atomi X ka $7e^-$ në shtresën e jashtme. Për të plotësuar $8e^-$ i duhet shë $1e^-$. Atomi A vë në lidhje me secilin nga atomet X $1e^-$. Çdo atom X vë në lidhje $1e^-$.

2. Në një tretësirë prej 500 ml ndodhen 49.65 g të një përbërje me formulë kimike $A(NO_3)_2$, ku $[NO_3^-] = 0,6 \text{ mol/l}$. Atomi A ka 125 neutrone.
Përcaktoni:

6 pikë

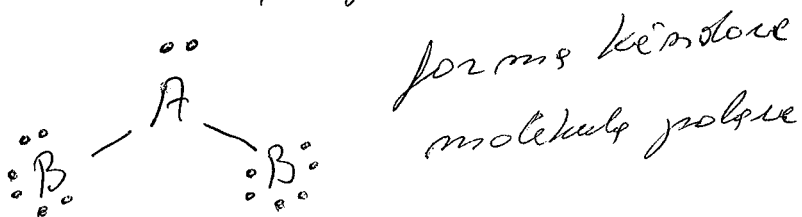

- vendndodhjen e A në sistemin periodik;
- formën geometrike të molekulës së përfutur nga elementi A dhe një elementi B, i cili ka si koordinata të elektronit të parafundit $n=4, l=1, m=-1, ms=-1/2$ (ΔEN midis A dhe B është 0,66)
- tipin e hibridizimit të atomit qendror në molekulën e mësipërme.
(Ar N = 14; Ar O = 16)

$Z_A = 207 - 125 = 82$
 niveli i jashtëm $6s^2p^2$
 • periode 6
 • grupi IVA

b) $n=4, l=1, m=-1, ms=-1/2$
 4 $\uparrow \downarrow \uparrow \downarrow \uparrow \downarrow$ → elektroni i fundit
 (p) elektroni i parafundit
 niveli i jashtëm i atomit B është:
 $4s^2p^5$

c) atomi A ka $1 \uparrow \downarrow 2 \uparrow \downarrow$
 hibridizimi sp^2

3. Në një gotë kimike u hodhën 500 ml tretësirë ujore 0,1 M AgNO₃ dhe në të u zhyt një pllakë bakri me masë 10 g.
Kërkohet të:

6 pikë

- a) përcaktoni vetinë që tregon ky reaksion;
b) njehsoni sa g do të behej pllaka e bakrit në momentin kur në tretësirën ujore të nitratis të argjendit do të kishte mbetur vetëm 30 % e joneve pa u zëvendësuar;
c) njehsoni masën në g të joneve në tretësirë pas përfundimit të reaksionit.
(Ar Ag = 108; Ar N = 14; Ar Cu = 64; Ar O = 16)

a) Metali më aktiv zëvendësohet
metali më pak aktiv nga
tretësirë ujore e kripos së të
(nëse e aktivitetit)

b) $n_{\text{AgNO}_3} = 0,1 \times 0,5 = 0,05$
 $\text{Cu} + 2 \text{AgNO}_3 = \text{Cu}(\text{NO}_3)_2 + 2 \text{Ag}$

n_{Ag} për metalin më të aktivitetit

$0,05 \times 108 = 5,4 \text{ g}$

$\frac{70}{100} \cdot 0,05 = 0,035 \text{ mol jona } \text{Ag}^+$

zëvendësohet nga Cu^{2+}

$m = 0,035 \times 108 = 3,78 \text{ g Ag}$

64 g Cu	216 g Ag
x	3,78

$x = 1,12 \text{ g Cu}$ kalon në formë Cu^{2+}

massa pllakes $10 - 1,12 + 3,78 = 12,66 \text{ g}$

c) në fund të reaksionit kemi

64 g Cu	216 g Ag
x	5,4 g

$x = 1,6 \text{ g Cu}$ kalon në formë Cu^{2+}
 $\text{AgNO}_3 \rightarrow \text{Ag}^+ + \text{NO}_3^-$

$m_{\text{NO}_3^-} = 0,05 \times (14 + 48) = 3,18$

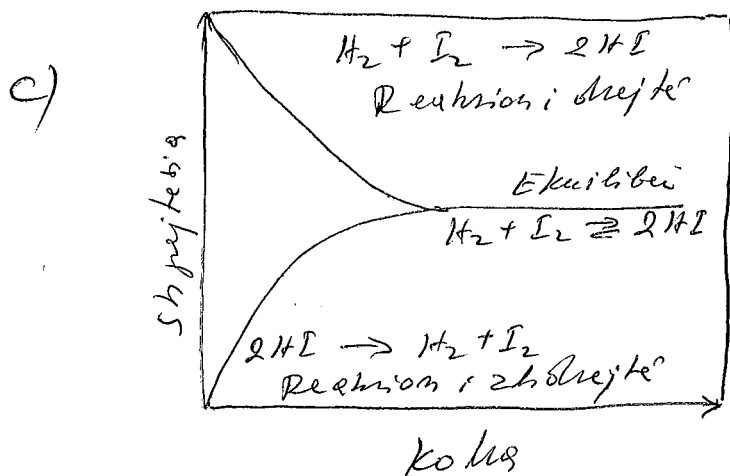
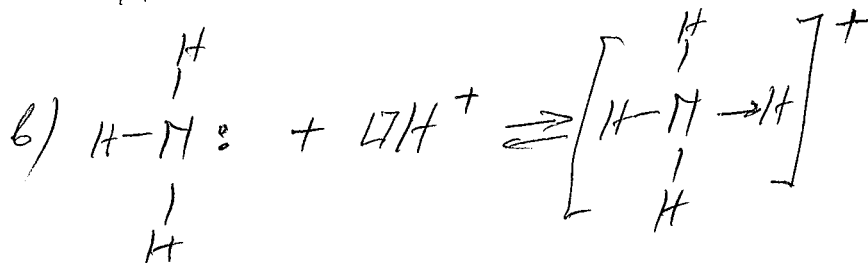
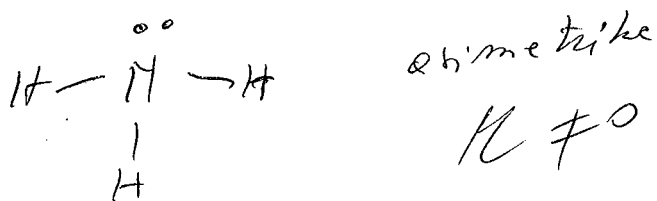
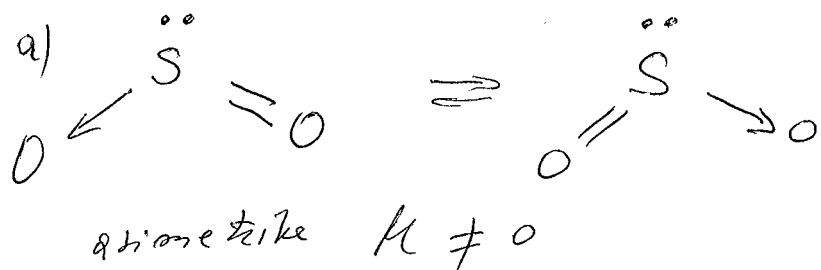
massa pllakes $10 - 1,6 + 5,4 = 13,8 \text{ g}$
në fund

4. Shpjegoni me skema ose grafik:

3 pikë

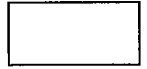

- a) cilat prej molekulave e kanë momentin dipolar të ndryshëm nga zero: SO₂, CO₂, NH₃;
- b) formimin e jonit amonium;
- c) varësinë e shpejtësisë së reaksionit nga koha, në një reaksion të prapsueshëm, i cili shkon drejt ekuilibrit kimik.

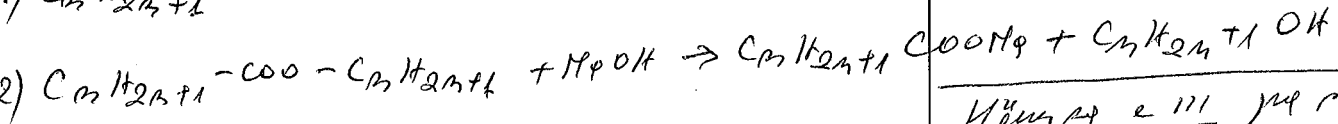
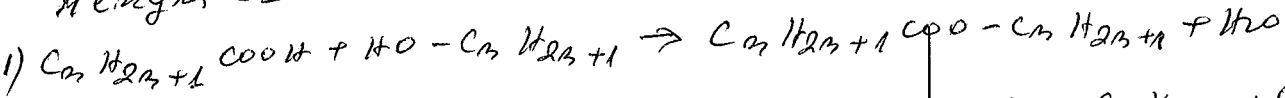

5. Një acid monokarboksilik i ngopur vepron me një alkool monohidroksilik të ngopur me numër të njëjtë atomesh karboni në radikale. Njëra nga përbërjet që formohet është A. Nëse përbërja A ngrohet e përzierë me NaOH, përftohen dy produkte. Masa e dy produkteve të përfutuara është sa 57/37 e masës së përbërjes A. Përcaktoni formulat strukturore të përbërjes A dhe të dy produkteve. Dendësia e krahasuar e përbërjes A në lidhje me ajrin është 2,55.
(Ac=12, A_O=16; A_H=1, A_{Na}=23)

6 pikë

Mënyra e I

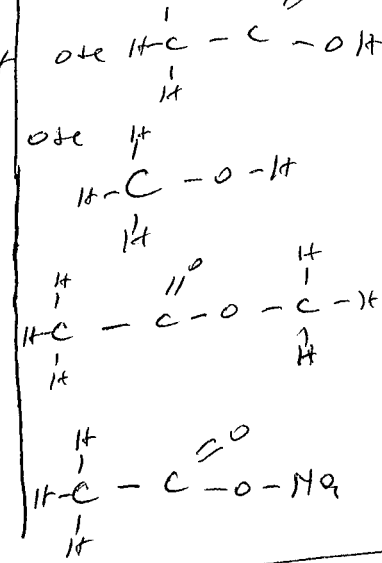
$$\frac{M C_m H_{2m+1} COOH + M C_m H_{2m+1} OH}{M C_m H_{2m+1} - COO - C_m H_{2m+1}} = \frac{57}{37}$$

$$d_r = \frac{M}{M_r} = 2,55$$

$$M = 2,55 \cdot 29 = 74 \text{ g/mol}$$

bëmi zëvendësimet dhe shpreh formulat përsëri duke zëvendësuar të përbërjes A me formulat strukturore të plotë.

- jeje: CH3-COOH
- alkool: CH3-OH
- esteri: CH3-COO-CH3
- klipes: CH3COOH

Mënyra e III për masën përputhshme blundëzime e krahasimeve

$$\frac{14m + 68 + 14m + 18}{28m + 46} = \frac{57}{37}$$

$$\frac{28m + 86}{28m + 46} = \frac{57}{37}$$

$$(28m + 86)37 = (28m + 46)57$$

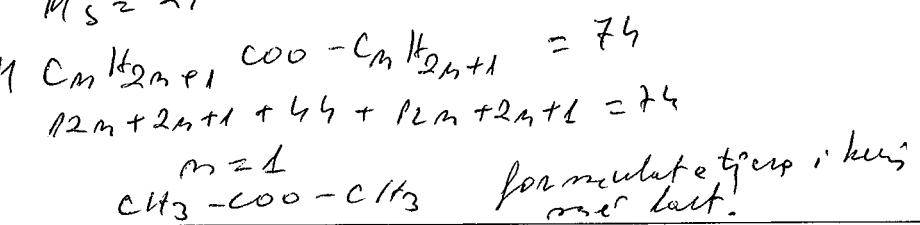
$$560m = 560$$

$$m = 1$$

$$CH_3 - COO - CH_3$$

Prova:

$$\frac{82 + 32}{74} = \frac{114}{74} = \frac{57}{37}$$

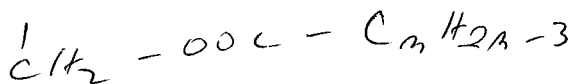
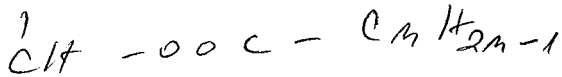
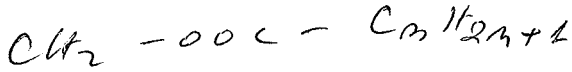

6. Masa molare e një lyre e formuar nga acide që ndryshojnë nga njëri tjetri me dy atome hidrogjen është 800g/mol. Njëri prej acideve është i ngopur.

5 pikë

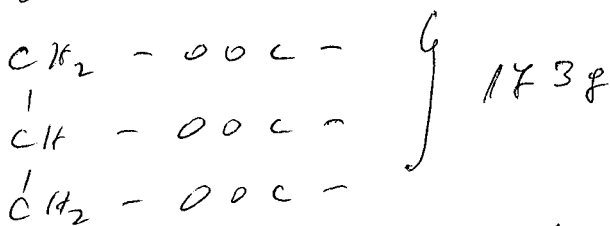
- a) Njehsoni masën molare të secilit acid.
 b) Shkruani formulat e strukturës për izomerët gjeometrikë të njerit prej acideve.
 (Ar_C=12, Ar_O=16; Ar_H=1)

a) Formula kimike e lyres:

mole e sec 800g/mol

2 braktin mole e

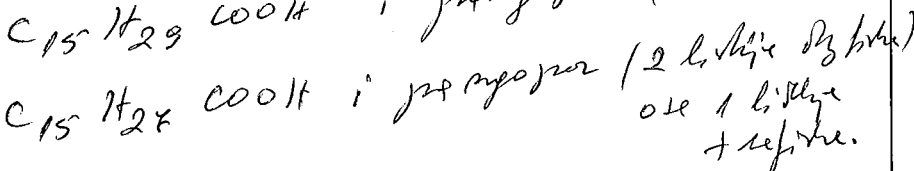
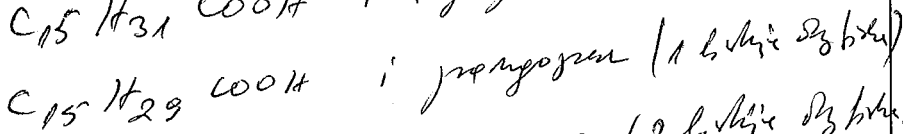
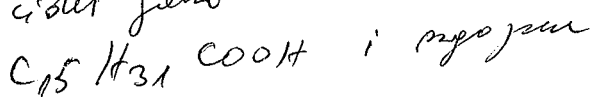
shka shkel masa e nje lyre:

800 mole e lyres $800 - 173 = 627g$

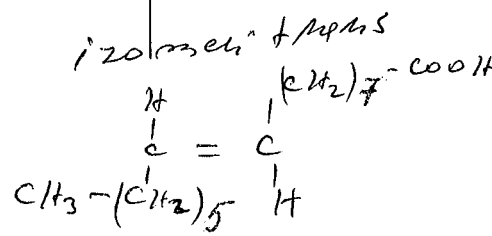
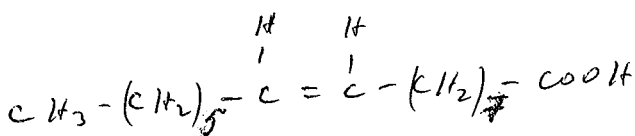
$$m C_n H_{2n+1} + m C_n H_{2n-1} + m C_n H_{2n-3} = 627$$

$$\begin{aligned} 42m &= 630 \\ m &= 15 \end{aligned}$$

acidet jens:

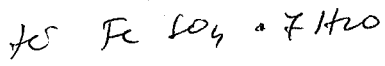
b) izomeri cis

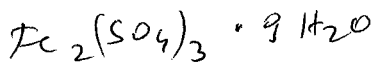
7. Një përzierje përmban $\text{FeSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$ dhe $\text{Fe}_2(\text{SO}_4)_3 \cdot 9\text{H}_2\text{O}$. Një mostër e kësaj përzierje nxehet deri sa dehidratohet plotësisht. Mostra peshohet pas dehidratimit dhe vihet re se ka humbur 42,4 % në peshë. Përcaktoni përpërjen në përqindje të secilit sulfat në përzierje.

7 pikë

shënojme x dhe y numrin e moleve

shënojme x dhe y numrin e moleve të

$$M_{\text{FeSO}_4} = 126 \text{ g/mol}$$

$$M_{\text{Fe}_2(\text{SO}_4)_3} = 400 \text{ g/mol}$$

$$\begin{cases} 7 \cdot 18 \cdot x + 9 \cdot 18 \cdot y = 42,4 \\ 152x + 400y = 57,6 \end{cases}$$

$$152x + 400y = 57,6$$

$$Z \text{ e venditojme } x = \frac{42,4 - 162y}{126}$$

$$152 \left(\frac{42,4 - 162y}{126} \right) + 400y = 57,6$$

$$y = 0,031 \text{ mol } \text{Fe}_2(\text{SO}_4)_3 \cdot 9\text{H}_2\text{O}$$

$$x = 0,296 \text{ mol } \text{FeSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$$

$$m_{\text{FeSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}} = 0,296 \cdot 278 = 82,2 \text{ g}$$

$$m_{\text{Fe}_2(\text{SO}_4)_3 \cdot 9\text{H}_2\text{O}} = 0,031 \cdot 562 = 17,42 \text{ g}$$

$$\% \text{ FeSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O} = \frac{82,2}{99,62} \cdot 100 = 82,5\%$$

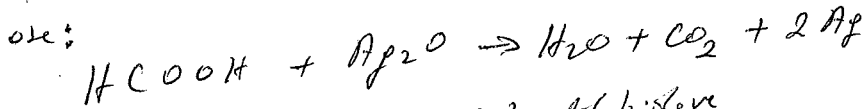
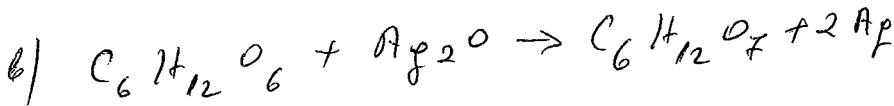
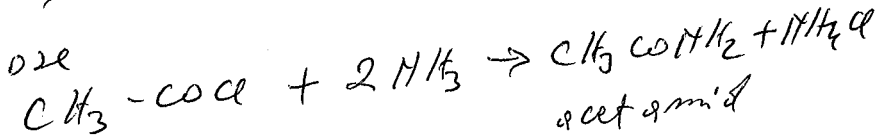
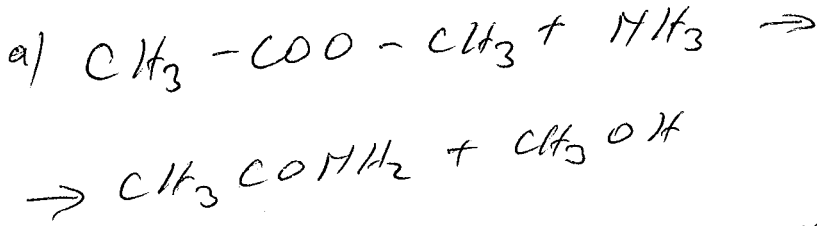
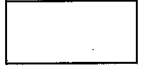
$$\% \text{ Fe}_2(\text{SO}_4)_3 \cdot 9\text{H}_2\text{O} = \frac{17,42}{99,62} \cdot 100 = 17,46\%$$

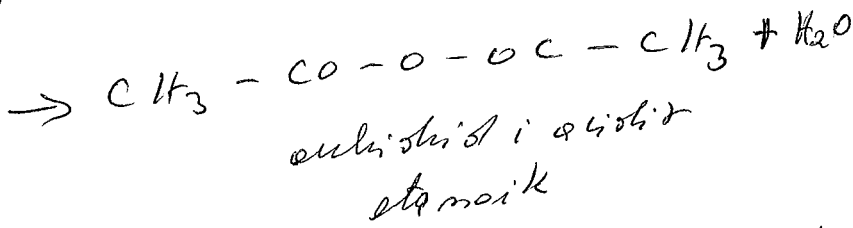
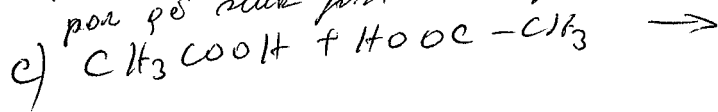
3 pikë

8. Shkruani reaksionet e përfimit të:

- a) një amidi
- b) pasqyrës së argjendit
- c) anhidritit të një acidi karboksilik

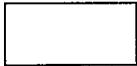
ose: me anë oksidimit të aldehidit
 $\text{C}_6\text{H}_5\text{CHO} + 2\text{AgOH} \rightarrow \text{C}_6\text{H}_5\text{COOH} + 2\text{Ag} + \text{H}_2\text{O}$
 reaktivi për gjendjen e oksidimit të Tollensit
 gjëzisë e AgNO_3 me H_2O . Oksidimi
 mund të shprehë me gjëzisë të CuO , KMnO_4 , etj.
 por për këtë formohet gjëzisë e argjendit.

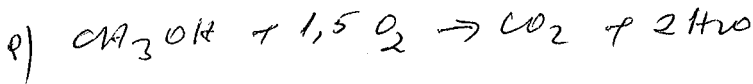
Ky reaksion zhvillohet me gjëzisë
 të një substance për kate të kishte
 ujim. gj. P_2O_5 .

9. Digjen 10 g metanol në prani të 87,5 litra ajër (në K.N.).

4 pikë

- a) Njehsoni vëllimin e secilit gaz pas përfundimit të reaksionit.
 b) Njehsoni ΔH^0 e formimit të metanolit, kur dihet se gjatë djegies së 10g të tij u çliruan 199,54 kJ nxehtësi.
 c) Shkruani reaksionet e oksidimit deri në formimin e dyoksidit të karbonit dhe ujit.
 ($\Delta H^0_f \text{CO}_2 = -393,5 \text{ kJ/mol}$; $\Delta H^0_f \text{H}_2\text{O}_{(g)} = -241,8 \text{ kJ/mol}$;))

$n = \frac{10}{32} = 0,312 \text{ mol}$

$V_{\text{O}_2} = \frac{87,5}{5} = 17,5 \text{ l}$ $n_{\text{O}_2} = 0,781 \text{ mol}$

Reagjent	metanol	O_2
	1	1,5
	0,312	0,468

tegnies O_2

Heq me molekulat H_2 , O_2 , for molekulat CO_2 dhe H_2O

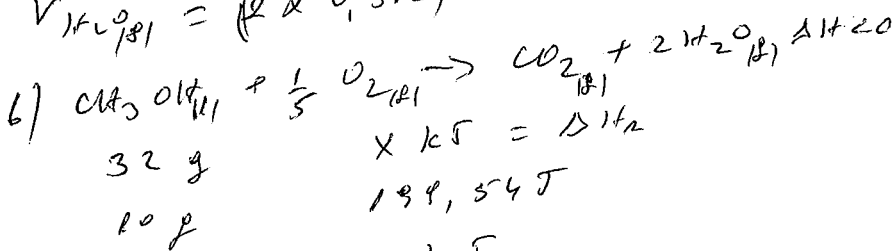
tegnies $\text{O}_2 = 0,781 - 0,468 = 0,313 \text{ mol}$

$V_{\text{O}_2} \text{ te mbetur} = 0,313 \times 22,4 \approx 7 \text{ l}$

$V_{\text{H}_2} = 7 \text{ l}$

$V_{\text{CO}_2} = 0,312 \text{ mol} \times 22,4 \text{ l} \approx 7 \text{ l}$

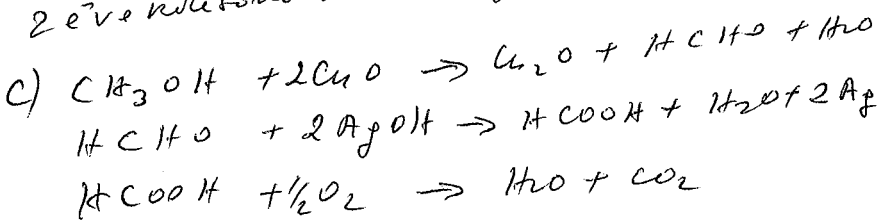
$V_{\text{H}_2\text{O}} = (2 \times 0,312) \times 22,4 = 14 \text{ l}$

$\Delta H_r = -638,5 \text{ kJ}$

$\Delta H_r = [\Delta H_f^0 \text{CO}_2 + (\Delta H_f^0 \text{H}_2\text{O}) \cdot 2] - [\Delta H_f^0 \text{CH}_3\text{OH}]$

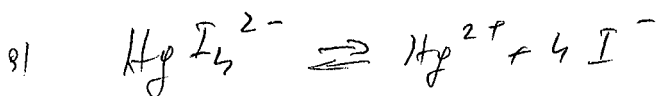
2 e vë reaktantimi dhe $\Delta H_f^0 \text{CH}_3\text{OH} = -238,6 \text{ kJ/mol}$.

10. Njehsoni përqendrimin e joneve Hg^{2+} në një tretësirë të përftuar nga tretja e 10 g K_2HgI_4 në ujë. Vëllimi i tretësirës është 1dm^3 . Njehsoni gjithashtu përqendrimin e joneve merkur nëse në tretësirën e mësipërme ndodhen edhe 1 mol jodur kaliumi.

(Konstantja e $(\text{HgI}_4^{2-}) = 5,3 \times 10^{-31}$ (ArHg = 201, ArK = 39; ArI = 127)

4 pikë

$$K = \frac{[\text{Hg}^{2+}] \cdot [\text{I}^-]^4}{[\text{HgI}_4^{2-}]} = \frac{x(4x)^4}{\frac{10 \text{ g/l}}{786,5 \text{ g/mol}}} = 5,3 \cdot 10^{-31} \text{ M}^5$$

$$1 \text{ dm}^3 = 1 \text{ l}$$

$$x = 1,2 \cdot 10^{-7} \text{ mol/l}$$

6/ $5,3 \cdot 10^{-31} \text{ M}^5 = \frac{x(4x)^4}{\frac{10 \text{ g/l}}{786,5 \text{ g/mol}}}$

$$x = 6,7 \cdot 10^{-31} \text{ mol/l}$$

Shprehimshkrimi i joneve Hg^{2+} e këtu shprehim më i vogël se ai me përmasë e jodur. Efekti i jodur të jodurës.